

Nef W.: Lehrplan und Lehrfreiheit an Mittelschulen. St. Gallen, 1916. Fehr. 8°, 20 l., —60 M.

Piffl R., Weisz A. und Herget A.: Geschichte der Erziehung und des Unterrichtes. Wien, 1916. Schulbücher-Verlag. 8°, 275 l., 2·75 M.

Ries: Worüber müssen die Eltern von der Schule Bescheid wissen? München-Gladbach, 1916. Volksvereins-Verlag. k 8°, 47 l., —25 M.

Roloff E.: Lexikon der Pädagogik. IV. Band. Freiburg i. B. 1915. Herder. Lex 8°, XII+1348 l., 14 M.

Schilling M.: Grundzüge des Unterrichtsverfahrens und der Lehre vom pädagogischen Interesse. Dresden, 1916. Bleyl & Kaemmerer. n 8°, VIII+192 l., 3·40 M.

Scholastica: Unsere lehrhafte Dichtung im Laufe der Jahrhunderte. Münster, 1916. Aschendorff. k 8°, 247 l., 1·50 M.

Schöllnbach K. A.: Wilm Heinrich Berthold. Allerlei von der siebenjährigen Wanderfahrt eines jungen Lehrers in das neue Heimatland deutscher Jugend. Leipzig, 1915. A. Strauch. 8°, 281 l., 2 M.

Sprengel G.: Die deutsche Kultureinheit im Unterricht. Berlin, 1916. Mittler & Sohn. 8°, —50 M.

Zeisig E.: Die Erforschung des Gedankenlebens unserer Schullehrer. Osterwieck, 1916. A. W. Zickfeldt. n 8°. 16 l., —50 M.

A háború irodalmából:

Eberhard O.: Frömmigkeitspflege und Kriegserlebnis. Gegenwartsbetrachtungen zur religiösen Erziehung. Elberfeld, 1916. F. Burchard. n 8°, 44 l., —60 M.

Förster H.: Der Kriegs-Schülergarten. Frankfurt a/M. 1916., Kesselring. n 8°, 29 l., 1 M.

Rehm A.: Der Weltkrieg und das humanistische Gymnasium. München, 1916. C. E. Beck. 8°, VI+41 l., 1 M. Gy. Á.

SZEMLE.

Az iskolai reformok és a nyilvánosság.

A *M. P.* 1914. évi okt.-dec. száma (1914:595—602.) összefoglaló képet nyújtott a háború előtt folyt nevelésügyi mozgalmakról; rámutatott, hogy a legfőbb mozgalom az iskolák reformjára vonatkozott s hogy a tanítóóság, a nagy közönség és a miniszterium egyaránt tele volt az újítás kívánságával. A háború okozta megdöbbenés e mozgalmaknak csak pillanatra lett gátja; csakhamar újra, fokozott erővel lobbant fel a nevelés iránt való érdeklődés. Addig is, amíg nyugodtabb időben a legutóbbi két éven e helyt áttekinthetünk, célszerű feljegyezni, miként áll ma az iskolai reformok ügyében a mozgalom.

A közoktatásügyi miniszter úr legutóbbi nyilatkozata szerint (Az

Est, május 18.) a középiskolai reform előkészítő munkálataival az Országos Közoktatási Tanács elkészült, a polgáriskola kérdését a miniszter úr novelláris úton kívánja rendezni s foglalkozik a felső leányiskola szervezésével is oly irányban, hogy ezzel a leánygimnáziumok fejlesztése és szaporítása is biztosítva legyen; általánosan elterjedt hírek szerint a többi iskolafajokra vonatkozóan is folynak különböző tárgyalások s tervbe van véve az iskolai közigazgatás újjászervezése. Mindezek iránt az egész tanító rendben nagy az érdeklődés; újabb és régi alapokon a szaklapok egyre-másra közölnek mindenféle irányú javaslatokat mindenik iskola ügyében; ezek részint a készülő reformokhoz való, hallomásra alapított hozzászólások, részint azokkal nem is törődő személyes gondolatok. A nagy közönség körében a nevelés iránt való érdeklődés a háború alatt szembeötölően megnőtt. Jele (és táplálója) ennek a budapesti napilapok foglalkozása a gyermekekkel, iskolákkal, nevelési kérdésekkel. A katonai nevelés gondolatával indult meg az egész s a politikai nevelés gondolatával folytatódott. Ma a közgazdasági rovatokban is egyre többször jelenik meg a nevelés meg az iskola fogalma; a termelés fokozása, a kereskedelem szervezése, a vállalkozások eleveisége, a birtokos magyarság megmentése s még néhány más törekvés érdekében az ifjúság más módú nevelését kívánják. A hadiárványkért indított mozgalom, az anya- és csecsemővédelem, általában a gyermekvédelem újabb meg újabb mozzanatai szintén fokozzák a közönségben az új nemzedékkel való törődést. Szóval: örömmel lehet kimondanunk, hogy a pedagógiai gondolkodás terjed és pedig a legerősebb forrásból, a szükségletek megérzéséből fakad. Ezt az örömünket még egyelőre zavarja az a körülmény, hogy ez a pedagógiai gondolkodás nem mindenütt eléggé tisztult, sok benne a teljesen hasznossági szempont, sőt itt-ott egyenesen az önzés gondolata is felismerhető; különösen azt nézhetjük nyugtalanul, ámbár megértjük, hogy a békés felszín alatt már újra folyik a harc az ifjúság megnyeréséért. E jelenségek csak megerősítik azt a megállapítást, hogy ma az ifjúsággal meglepően sokféle körben törődnek. Így megvan a reménység arra, hogy a nevelés végre csakugyan közügygé válik; hiszen mindhárom illetékes tényező (kormány, iskola, közönség) akarja és tárgyalja a reformokat.

Azonban fel kell ismernünk a mai helyzetnek azt a jellemző vonását, hogy a hivatalos reformtárgyalások, a tanügyi lapokban közölt kisebb-nagyobb dolgozatok és az iskolán kívül levők törekvései nem olvadnak össze együttes munkában; nem csak más-más alapon és különböző irányokban, hanem egymás támogatásának s ellentétek megvitatásának a lehetősége nélkül folynak. Ha nem volna meglehetősen általános az érdeklődés, nem lenne nagy baj, ami

most veszedelem, hogy sem az egyes iskolafajok személyzete, sem a nagy közönség nem ismeri a hivatalos úton készülő terveket; nem tudhatnak arról, megtörténik-e a tanácskozásokban a meg nem hivat-
tak javaslatainak kellő mérlegelése, érvényesülhetnek-e az ország sok-
féle vidékének és a nemzet sokféle rétegének különböző érdekei.
A szállongó hírek, az óhatatlanul (de rendszeren pontatlanul) kiszivárgó
részletek nyugtalanságot és bizonytalanságot keltenek, a kedvetlenség
és néhol a keserűség jelei már is észlelhetők. Mindebből az követ-
kezik, hogy a tanítóknak-tanároknak — még pedig nemcsak a nap-
számosokban — közönyösség fejlődik ki a tervezett módosítások
iránt, nem érzik a magok ügyének az egészet s így nem lesz majd
a munkájuk értékében hitök; a nevelés iránt érdeklődő közönség
meg szerte az országban továbbra is az életet ki nem elégítő, nem
az igazi szükségletből fakadó, egyoldalúan elgondolt «pesti gyártmány»-
nak nézi majd az iskolát, nem látja a hasznát és nem lesz iránta
bizalma.

Ez a hit és ez a bizalom pedig mindenképen szükséges, mert
az iskola számára csak a benne működőknek saját munkájokban való
erős hite és a közönség zömének szilárd bizalma adhatja meg a siker
feltételét, a nyugalmat. E célból részt kell juttatni a köznevelés meg-
újításának a munkájában a tanítóknak-tanároknak és a nagy közön-
ségnek is. Erre alkalmas lenne most az a mód, hogy a közokt. kor-
mány szólítson fel minden országos egyesületet, szervezetet, hogy
bizonyos idő alatt dolgozzanak ki vázlatot arra nézve: milyenné
kívánnák szervezni köznevelésünket vagy esetleg annak őket közvet-
lenül érdeklő részeit a háború után. E beadványokban jelöljék meg
az előttök álló célokat (mit kívánnak az iskolától), az óhajtott szer-
vezetet és tanulmányi anyagot. Bizonyos, hogy rendkívül különböző
értékű és tartalmú munkálatok gyűlnének így össze, igen sok lenne
bennök az egyoldalúság, de valamennyinek az Orsz. Közokt. Tanács,
vagy a miniszterium pedagógiai ügyosztálya vagy a Magyar Pædagogiai
Társaság által történhető alapos feldolgozása tisztázná 1. azt: miféle
szükségleteket látnak az egyes iskolafajok tanítói, egyes foglalkozási
ágak, felekezetek, társadalmi osztályok képviselői, a vidéki köz-
művelődési szervezetek s 2. azt: mennyire elégítenék ki a közszükség-
leteket a most tervezett vagy készen is levő intézkedések. Ekként
szabadon nyilatkoznék minden törekvés, szóhoz jutna és mérlegelés-
ben részesülne minden vélemény, az új alkotásnak lehetetlen lenne
egyoldalúnak lennie. S ami a jövőre nézve nagyfontosságú: a mostani
élenk érdeklődés megmaradna és fokozódnék, a szükségletek meg-
állapításának ez a módja az időről időre való korszerű megújítást
könnyebbé, természetesebbé tenné.

Ez az eljárás alapján véve a miniszterium részéről nem is lenne új. Csak nemrégiben történt, hogy hivatalos felszólításra mondott véleményt a Tanítóképzőintézeti Tanárok Egyesülete arról, mily módosításokat látna szükségesnek a tanmeneteken a háború miatt. Ezt a gondolatot kellene általánosan alkalmazni, a nem-tanügyi egyesületekre is kiterjeszteni. A nyilvánosságnak ez a felhasználása értékes lépés lenne a pedagógiai gondolkodás terjesztésére, irányítására és tartalmassá tételére, a nevelésügyi reformok sikerének biztosítására. A legfőbb, felelős vezetőnek a döntésre való jogát pedig hajszállra sem érintené, mert a szükségletek ilyenén megállapítását követi az iskolai reform-munka második részlete: a megfelelő törvényjavaslat elkészítése. Ez természetesen nem lehet sokaknak a dolga, benne egy alapelvnek kell érvényre jutnia, ebbe a nyilvánosságnak nem lehet beleszólása. A javasolt előkészítés azonban lehetővé tenné, hogy mikor a kész tervvel az ügy újból a nyilvánosság elé kerül, a reform-munka harmadik részlete, t. i. az országgyűlési tárgyalás, alaposabb legyen s az előzetesen megtudakolt közvéleményre támaszkodhassék. Ma nagyon-nagyon kis számmal vannak az országgyűlésen ebben a kérdésben illetékes férfiak. Ezek száma kétségtelenül szaporodnék, ha a kormány ezen a módon mindenik társadalmi osztály tagjait rászorítaná, hogy a köznevelés kérdéseivel foglalkozzanak. i. s.

HAZAI LAPOKBÓL.

Magyar Középiskola (3—4. sz.) *Zibolen E.* tömören adja Kármán Mór életének és pedagógiai rendszerének vázlatát. Tanítványait K. arra szoktatta, hogy elvi megfontolással dolgozzanak az iskolában. A magyar kulturát bevitte az iskolába, a tanítás középpontjává a magyar irodalmat tette; az irodalmi anyagban végrehajtotta a legszigorúbb koncentrációt azzal, hogy a többi irodalmi anyagot a magyar irodalom köré csoportosította; az anyag tantervi elrendezésében követte a történeti menetet, mert az leginkább felel meg a tanuló fejlődési menetének; a magyar kultúra fejlesztésében az ősi, sajátosan magyar vonásokat kívánta szem előtt tartani; nem csak tanítani akart, hanem az oktatással nevelni is. Módszeres eljárásával példát adott arra, hogyan kell a tanulót állandóan foglalkoztatni; a tanuló ne csak befogadjon, hanem minden lépést maga tegyen meg. A rendszere elvi megokolásában alapul vetett etikai és történetfilozófiai princípiumoknak jó része azonban igazolásra szorul; feltűnő a hármas tagozatú schémák merev alkalmazása; az irodalmi kör és a természettudományi kör az ő tanítástervében is különválnak; kár, hogy nem adott legalább egy tantárgyban részletesen kidolgozott s többszörösen kipróbált módszert.